

територіальної цілісності, ефективна протидія країні-агресору, набуття повноправного членства в ЄС і НАТО, забезпечення соціально-економічного розвитку тощо [3].

Реалізація стратегічних завдань зовнішньополітичної діяльності України, визначених в стратегії, включає в себе широкий спектр заходів та ініціатив, спрямованих на забезпечення національних інтересів та зміцнення позицій країни на міжнародній арені.

З урахуванням ситуації на території України, а саме воєнного стану та військових дій країни-агресора, найголовнішим завданням на зовнішньополітичній арені є активізація міжнародних зусиль для підтримки територіальної цілісності України, зокрема щодо звільнення тимчасово окупованих територій, та залучення міжнародної спільноти до прийняття більш конкретних та вагомих рішень стосовно підтримки України.

Основні стратегічні завдання полягають у:

- продовженні співпраці з Європейським Союзом та іншими європейськими країнами;
- реформуванні законодавства та системи управління України відповідно до європейських стандартів;
- зміцненні співпраці в галузі безпеки, енергетики, економіки та інших секторах з країнами Європейського Союзу;
- розвитку та укріпленні політичного, економічного та військового партнерства;
- участі у міжнародних проєктах та ініціативах в рамках партнерства.

Варто зазначити, що реалізація цих стратегічних завдань вимагає постійного моніторингу геополітичної ситуації, гнучкості в реагуванні на зміни у міжнародному середовищі та планування дій відповідно до національних інтересів.

1. Колпаков В. Поняття «політика» і «стратегія» у світлі проблем сьогодення. *Персонал*. 2014. № 6.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»: Указ Президента України від 26 серпня 2021 р. № 448/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021#Text>.
3. Пашков М. Зовнішньополітична стратегія України: орієнтири і реалії. *Разумков Центр*. URL : <https://razumkov.org.ua/statti/zovnishnopolitychna-strategiia-ukrainy-oriientyry-i-realii>.

УДК 342.726

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/259-261

Тетяна ТРЕНЬ

слухач магістратури ННІ права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції

Валентина БОНЯК

професор кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Військові конфлікти створюють серйозні загрози для благополуччя та життя дітей. Забезпечення їхньої безпеки, освіти, психосоціальної підтримки та відстоювання від залучення до участі у військових конфліктах залишається важливою місією громадянського суспільства, міжнародних та громадських організацій. Стан захисту прав дітей не лише відображає суспільні цінності, а й визначає майбутнє суспільства, прагнення до миру та сталого розвитку, а застосування міжнародних стандартів з дотримання прав дитини є важливим етапом у забезпеченні гідності та безпеки дітей в умовах воєнного конфлікту.

Насамперед вважаємо за необхідне зазначити, що нормативно-правову основу захисту прав дитини складають міжнародно-правові акти, серед яких: Конвенція ООН про права дитини (1989), Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах (2000, ратифікований Україною у 2004 році), Женевські конвенції про захист жертв війни (1949), Додаткові протоколи до Женевських конвенцій

(1977), низка Резолюцій Ради Безпеки ООН, прийнятих між 1999 і 2009 роками, та ін. Водночас слід наголосити, що навіть за достатньої нормативної регламентації захисту прав дитини права дітей (основними з-поміж них є право на життя, на охорону здоров'я, на безпеку та сім'ю) в умовах триваючої в Україні війни зазнають кричущих порушень.

Згідно із заявами країни-агресора тільки за перший рік повномасштабного вторгнення росія прийняла 738 тис. дітей. Однак український омбудсмен Д. Лубінець вважає вказану цифру значно завищеною та припускає, що кількість дітей може складати понад 150 тис. Водночас уповноважена Президента України з прав дитини Д. Герасимчук вказує на цифру в «кілька сотень тисяч дітей, тобто десь 200–300 тисяч» [1]. Разом з тим і ці цифри не є остаточними, адже триває постійна робота державних органів, громадських організацій, волонтерів з їх уточнення в місцях ведення активних бойових дій, на тимчасово окупованих та звільнених територіях держави.

Вважаємо за необхідне наголосити, що відповідно до звіту Організації з безпеки і співробітництва в Європі станом на 22 квітня 2023 р. кількість депортованих дітей склала 19 393 осіб, натомість державі на той час вдалося повернути тільки 364 дитини [2].

Зміст зазначеного звіту свідчить про численні порушення прав депортованих дітей. Зокрема, держава-агресор не лише явно багаторазово порушувала інтереси українських дітей, вона також позбавляла їх права на особистість, на сім'ю, на об'єднання з родиною, а також порушувала їхні права на освіту, доступ до інформації, право на відпочинок, дозвілля, ігри, участь у культурному житті та мистецтві, а також право на думку, совість і релігію, право на здоров'я, свободу та безпеку [1].

Як зазначалось нами вище, під час війни Українська держава стикається з різноманітними порушеннями прав дитини, найхарактернішими проявами яких є:

1) примусове переміщення дітей: багато із них стають біженцями або внутрішньо переміщеними особами, втрачаючи стабільність та доступ до основних послуг. Окупанти викрадають та примусово вивозять дітей, чим порушують ст. 49 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни [3] та ст. 21 Конвенції ООН про права дитини (насамперед щодо влаштування чи усиновлення) [4]. Вважаємо, що сьогодні особливої уваги міжнародних організацій потребують питання забезпечення безпеки дітей, аби запобігти їхній депортації та гарантувати їхні права на захист та гідність;

2) втрата можливості здобувати якісну освіту: військові конфлікти, як правило, призводять до закриття шкіл, що обмежує доступ дітей до освіти та може суттєво вплинути на їхній інтелектуальний та соціальний розвиток. Щоденні повітряні тривоги, що оголошуються на різних територіях держави в разі загрози ракетних атак чи обстрілів, створюють небезпеку для учнів та педагогів, внаслідок чого переривається навчальний процес, а непоодинокі випадки безпосередніх атак на школи та інші навчальні заклади створюють серйозну загрозу для життя і здоров'я дітей та персоналу;

3) психологічні травми: звірства війни, втрата близьких, життя в постійному стресі можуть призвести до серйозних психологічних та емоційних проблем у дітей. Воєнними діями порушується право на фізичне та психічне відновлення, визначене ст. 39 Конвенції ООН про права дитини, оскільки у місцях окупації і активних бойових дій неможливі комфортні умови для психічного відновлення дітей [4];

4) залучення до воєнних дій: деякі діти можуть бути неправомірно залучені до воєнних дій, що є кричущою проблемою, враховуючи їх незахищеність. Таке залучення є серйозним порушенням прав дитини та міжнародного гуманітарного права. Воно включає примусове використання дітей як бійців, шпигунів чи виконавців воєнних завдань. Таким чином, порушується право дитини на захист від вербування і участі у війні, передбачені в ст. 38 Конвенції ООН про права дитини [4]. Отже, залучення дітей до воєнних конфліктів міжнародна спільнота визнає злочином, і тому винні особи мають бути притягнуті до відповідальності згідно з нормами міжнародного права.

В сучасних умовах міжнародні організації докладають всебічних зусиль не тільки для запобігання таким явищам, але й вживають заходів із захисту прав дітей, їхнього соціального та психологічного відновлення у випадках, коли вони стали жертвами залучення до бойових дій;

5) тортури та сексуальне насильство: в ході воєнних конфліктів поширеними є випадки тортур та сексуального насильства, що являють собою найбільш жакливі форми порушення прав дітей і становлять пряме порушення ст. 34 Конвенції ООН про права дитини [4].

На жаль, діти, як найбільш вразлива категорія населення, часто стають жертвами вказаних злочинів. Міжнародні документи, такі як Конвенція ООН про права дитини та Римський статут Міжнародного кримінального суду, категорично забороняють тортури чи

сексуальне насильство та передбачають відповідальність за їх вчинення. Організації та міжнародні установи активно працюють над недопущенням означених вище форм насильства, надають всебічну психосоціальну допомогу та підтримку дітям, котрі потрапили у вказані ситуації, що є важливою складовою гуманітарної діяльності в умовах воєнного конфлікту.

Проаналізувавши численні порушення прав дитини, слід зазначити, що сьогодні країна-агресор порушує абсолютно всі права українських дітей, визначені Конституцією України, Конвенцією ООН про права дитини, міжнародними й національними правовими актами. Насамперед це право на життя, зокрема на особисте життя, на захист від втручання в нього, на захист від усіх форм психологічного та фізичного насильства, усіх форм сексуальної експлуатації, право на здоров'я, на відпочинок та розваги, освіту, сім'ю, право на розвиток особистості та ін.

Отже, діти, як одна з найбільш вразливих категорій населення та особливий ціннісний суб'єкт, котрий не має змоги самостійно забезпечити свої потреби, особливо в умовах війни, потребують додаткової уваги та захисту з боку органів державної влади, громадськості з реалізації своїх прав і свобод. В умовах сучасних викликів, обумовлених війною, органи публічної влади, суб'єкти громадянського суспільства, міжнародна спільнота мають докласти максимум зусиль, аби максимально виключити випадки порушення прав дитини.

1. Росія порушує права вивезених українських дітей – звіт ОБСЄ. *Суспільне Новини*. URL : <https://suspilne.media/466355-rosia-porusue-prava-vivezenih-ukrainskih-ditej-zvit-obse/>.

2. Скільки українських дітей депортовано в Росію: Зеленський розкрив моторошні дані. *УНІАН*. URL : <https://www.unian.ua/society/skilki-ukrajinskih-ditey-deportovano-v-rosiyu-zelenskiy-rozkriv-motoroshni-dani-12255303.html>.

3. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.

4. Конвенція про права дитини від 20.11.1989. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

УДК 351.741:351.941

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/261-263

Дар'я УСОВА

курсант ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Марина ЛОГІНОВА

викладач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДЕМОКРАТИЧНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА СЕКТОРОМ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Наскільки важливим є демократичний цивільний контроль над сектором безпеки та оборони, підтверджується в законодавчих актах України, що регулюють цю сферу. У Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» від 19 червня 2003 р. зазначалося, що цивільний контроль включає комплекс заходів для забезпечення дотримання законності, відкритості та ефективності діяльності сектора безпеки і оборони. Однак цей закон втратив чинність, а новий підхід в цій сфері встановлено Законом України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. [2].

Сучасне регулювання демократичного цивільного контролю над органами та формуваннями сектора безпеки і оборони визначає його як комплекс заходів, спрямованих на забезпечення верховенства права, законності, підзвітності та прозорості. Цей підхід покликаний забезпечити ефективну діяльність сектора безпеки і оборони, зміцнення національної безпеки України та захист прав і свобод громадян [3, с. 48].

Професор В. Дроздук у своїх дослідженнях підкреслює, що безпека є політичним